

Nina Aurora BĂLAN

Nina Aurora BĂLAN

**FANTEZII LINGVISTICE ȘI AVENTURI
LITERARE**

**EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2018**

Referenți științifici:

Prof.univ.dr. Cristiana-Nicola Teodorescu

Lect.univ.dr. Sorin Cazacu

Copyright © 2018 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂLAN, NINA AURORA

Fantezii lingvistice și aventuri literare / Nina
Aurora Bălan. - Craiova : Universitaria, 2018

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1384-3

Lingvistică, science-fiction și fantasy

Dorința de a inventa o limbă care să capteze viziunea artistică a înlocuit ideea de a crea limba perfectă pentru a concura, în comunicarea internațională, limbile naturale. O nouă generație de inventatori de limbi (limbi construite - *conlang*, limbi artistice - *artlang*) utilizează limbile create în literatura de ficțiune pentru a delimita distanța și conexiunile dintre lumea cititorului și lumea creată în text.

Limbile sunt create de dragul creativității și pentru a spori valoarea estetică a narațiunii, iar genurile literare care excelează în acest spirit inovator sunt science-fiction și fantasy, mixate ele însele uneori.

Povestirile SF și fantasy, în care lingvistica joacă un rol important în construcția unui scenariu ce aduce în fața cititorului locuitori ai altor planete, oameni din viitor sau ființe din mitologii imaginare, sunt cel mai adesea scrise cu un minimum de elemente de limbaj inventat cu scopul de a induce un dram de veridicitate narațiunii. În SF, limbile create demonstrează efectele istoriei alternative, ale călătoriei în timp sau în spațiu.

Fără pretenția de a epuiza gama largă de abordări ale genului, am întâlnit totuși câteva situații ce acoperă o arie largă a narațiunilor și a ideilor lingvistice cu care se realizează construcția limbilor artistice.

1. **Întâlnirea cu extraterestri.** Personajul uman, de foarte multe ori om de știință sau profesor, intră în contact cu ființe ce au suficiente atribute umane încât povestirea să nu întâmpine și alte obstacole în afara celor provenind din diferențele culturale și lingvistice. Urmează - în doze ce diferă de la scriitor la scriitor - prezentarea procesului de achiziționare a noii limbi; învățarea este rapidă (altfel intriga ar trena prea mult, iar cititorul ar fi pus în situația de a citi un manual didactic în locul unei povestiri cu aventuri extraordinare), iar eroul nostru în una-două săptămâni va fi capabil să înțeleagă toate subtilitățile limbii. Pentru condimentare, se mai adaugă și câteva descrieri ale morfologiei (minime și fără prea mare relevanță) și un inventar fonetic, toate fiind la origine elemente extrase din limbi naturale cunoscute autorului și chiar versuri. Pe lângă achiziția unei noi limbi ca aspect lingvistic, în funcție de abilitățile autorului, povestea poate fi

„ornată” cu glosare explicative ale cuvintelor „străine” utilizate.

2. **Acțiunea are loc într-un spațiu imaginar populat de ființe fantastice sau mitologice.** În acest caz autorul are opțiunea de a extinde convenția și a pretinde că limba în care scrie este cea a ființelor imaginare oferind informații lingvistice încorporate în istoria lor. Genul *fantasy* apelează de foarte multe ori la completarea (sau dublarea, în cazul lui J.R.R. Tolkien) narațiunii propriu-zise cu material lingvistic vast în care informațiile sunt prezentate: vocabular extins, elemente de istorie a limbii, schimbările produse de contactul lingvistic dintre limbi.
3. **Acțiunea este proiectată în viitor (mai mult sau mai puțin îndepărtat).** În general prezentând societăți distopice, aceste narațiuni transformă limbajul creat în subiect central - pentru că în niciun alt domeniu nu se reflectă atât de rapid și profund modificările produse de o societate disfuncțională. Autorii inventează nu limbi ci variante dialectale sau argotice ale propriei limbi în care întrezărim, uneori, elemente de filosofie a limbajului sau de teorii lingvistice. Neologismul este o formă preferată de

creație pentru a (de)numi noile realități (descoperiri) științifice.

Am conceput această carte ca pe o călătorie lingvistică în timp, în perioada de început a genului SF, subiectivă prin selectarea anumitor cărți sau scriitori în detrimentul altora, urmărind procesul de creație din perspectiva construcției de limbaj cu admirație pentru cei care nu și-au propus să schimbe lumea ci doar să o facă mai interesantă.

1. CĂLĂTORII (NU DOAR) LITERARE

„Iată, toți sunt de un neam și o limbă au (...). Haidem, dar, să Ne pogorîm și să amestecăm limbile lor, ca să nu se mai înțeleagă unul cu altul” (Facerea 11, 1-9).

Istoria unui eșec: *Lingua Universalis*

Visul omenirii de a reface Edenul pierdut și, odată cu el, și existența unei limbi unice - limba lui Adam - nu a încetat să domine gândirea filosofică începând cu Evul Mediu și prelungindu-se până în epoci moderne, chiar dacă sub alte forme. Filosofi, matematicieni, filologi sau amatori pasionați de lingvistică au încercat să creeze nu numai o limbă mai „bună” în funcționalitatea ei decât cele naturale, ci să creeze ACEA limbă care să fie acceptată de toți oamenii, indiferent de etnie, o limbă universală utilizată pentru comunicare științifică, diplomatică și artistică.

Aceste limbi, numite printr-un termen general *artificiale*¹ (limbi internaționale *auxiliare* atunci când

termenul se referă la o limbă creată în scopul de a fi utilizată universal) își încep istoria în secolul 12 cu *Lingua Ignota*, o limbă creată printr-o revelație divină de Hildegard von Bingen (Sfânta Hildegard) (1098-1179). „*Ignota Lingua per simplicem hominem Hildegardem prolata*” (O limbă necunoscută adusă la lumină de simpla Hildegard) cum apare într-unul dintre manuscrise, nu este creată ci apărută prin revelație divină. *Lingua ignota* și *Litterae ignotae* există în două manuscrise din secolele 12 și 13, unul aflat la Wiesbaden și celălalt la Berlin. În fiecare caz, textul constă într-o listă de aproape 1 000 de cuvinte, majoritatea fiind însoțite de traducere în latină și germană. Într-o excelentă lucrare, Sarah Higley² are meritul de a corobora toate textele care conțin cuvinte ale acestei limbi mistice, producând lista completă a celor 1000 de substantive și (câteva) adjective răspândite în texte scrise în latină sau germană. *Lingua Ignota* nu conține verbe sau pronume și nici construcții gramaticale, dar asta nu i-a împiedicat pe fanii moderni ai creativității lingvistice să o adopte ca patroana neoficială a constructorilor de limbi (*conlangers*)³.